
HISTORIOGRÁFIA ÉS ESZMETÖRTÉNET

A történelem szingularizációja

Sigurður Gylfi Magnússon, a Reykjavíki Akadémián működő Mikrotörténelmi Kutatóintézet¹ vezetője két nagyívű tanulmányában foglalta össze nézeteit a társadalomtörténet helyzetéről a 21. század elején.² Az izlandi történész a társadalomtörténet megújulásának útját egyértelműen a mikrotörténelemben látja. A történelem nagy kérdéseire a választ a lehatárolt kutatási tárgyak intenzív vizsgálata révén kereső mikrotörténelemnek a kezdettől fogva az elméleti megalapozás volt a legnagyobb problémája. Milyen alapon gondolja a mikrotörténész, hogy a múlt egy aprócska eseményének alapos feltárása révén éppen a nagy összefüggésekre derül fény? Mi teremt vajon logikai kapcsolatot a mikroszkopikus vizsgálat szintje és az általánosságok szintje közt?³ Esetleg miként lehet emellett érvelni, hogy ilyesfajta logikai kapcsolatra egyáltalán nincs szükség ahhoz, hogy a mikrotörténelem érvényes maradjon?

E kérdésekre nagyon sokféle választ adtak már, illetve – általánosabban fogalmazva – sokan próbálkoztak azzal, hogy valamilyen megoldást javasoljanak az elméleti problémák ezen komplexumára. Az olasz mikrotörténelem zászlóvivőit *Carlo Ginzburg* és *Carlo Poni* a „kivételesen normális” híressé vált fogalmára hivatkoztak. Megalkotója, *Edoardo Grendi* ezzel a fogalommal elsősorban arra akart utalni, mondták, hogy egy kivételes, marginális eset egy rejtett valóságot tárhat fel előttünk abban akkor, amikor az alávetett társadalmi csoportokról a források egyébként hallgatnak vagy szisztematikusan eltorzított képet adnak.⁴ (Elég itt arra gondolnunk, miként bontotta ki egy XVI. századi

1. <http://www.akademia.is/index.php/en/main-page/hvad-er-ra>;
<http://www.microhistory.org/pivot/entry.php?id=5>

2. Sigurður Gylfi Magnússon: The Singularization of History: Social History and Microhistory within the Postmodern State of Knowledge. *Journal of Social History* 36 (2003) 701–735; Sigurður Gylfi Magnússon: Social History as „Sites of Memory”? The Institutionalization of History: Microhistory and the Grand Narrative. *Journal of Social History* 39 (2006) 891–913.

3. Ezen ismeretelméleti problémát Ricoeur az ezredfordulón még megoldatlannak tartotta. (Paul Ricoeur: *La mémoire, l'histoire, l'oubli*. Paris, 2000. 276–277.)

4. Carlo Ginzburg–Carlo Poni: The Name and the Game: Unequal Exchange and the Historiographic Marketplace, in: Edward Muir–Guido Ruggiero (szerk.): *Microhistory and the Lost Peoples of Europe*. Baltimore - London, 1991. 7–8.

friuli molárnak, Menocchiónak az inkvizíció előtt tett kijelentéseiből Ginzburg egy ősi, ösztönösen materialista, orális népi kultúra képét.⁵⁾

Siegfried Kracauer már a mikrotörténelem zászlóbotását megelőzően kifejtette, hogy a történelmi realitás részben eleve makrodimenziójú: „nem a teljes történelmi valóság bontható mikroszkópikus elemekre”, egyes „események és fejlemények [...] a mikrodimenzió felett zajlanak le”. Azt javasolta, hogy a történész ne egyszerűen vegyítse a mikrotörténelmet a makrotörténelemmel, hanem felváltva alkalmazza ezeket, a történész mozogjon a két dimenzió között.⁶ Javaslatra közeli rokonságot mutat az olasz mikrotörténelem társadalomtörténeti irányzatának vezetője, Giovanni Levi és a francia recepció kiemelkedő alakja, Bernard Lepetit által szorgalmazott léptékváltással. Levi szerint a mikrotörténelmet nem a vizsgált tárgy kicsi volta teszi mikrotörténelemmé, hanem az alkalmazott történelmi eljárás, a lépték megváltoztatása: „A mikrotörténelem gyakorlata alapvetően a megfigyelés léptékének lekicsinyítésén, a mikroszkópikus elemzésen, a dokumentációs anyag intenzív vizsgálatán alapul.”⁷ (Egy példát említve a *microstoria* témájából: Osvaldo Raggio könyve a kora újkori állam kialakulását vizsgálja – egy falu, Fontanabuona példáján. A központi kormányzati intézmények helyett a helyi politikát a középpontba állítva a folyamatok egészen más arcukat mutatják: a hangsúly a helyi és a központi (állam)hatalom kölcsönhatására kerül.⁸) Lepetit Kracauerhez hasonlóan úgy érvel, hogy – miként a térképek esetében – egy léptéknek sincs kiváltságos helyzete, egy kis léptékű történelmi vizsgálat eredménye nem valóságosabb, mint egy nagy léptékben elvégzett vizsgálaté, a mikroszintű jelenségek sem valóságosabbak a makroszintűeknél. Amire a történésznek törekednie kell, az „a vizsgálati léptékek ellenőrzött megsokszorozása”.⁹ Paul-André Rosental szerint ez a gondolkodás azonban nem mikrotörténelmi, hanem inkább egyfajta multiszikópikus megközelítés. Az olasz mikrotörténelemben szerinte a mikroszint kitüntetett, hiszen itt zajlanak a hatékony oksági folyamatok.¹⁰

5. Carlo Ginzburg: *A sajt és a kukacok. Egy XVI. századi molnár világgépe*. Budapest, 1991,

6. Siegfried Kracauer: *Geschichte - Vor den letzten Dingen* [=Schriften. Band 4]. Frankfurt am Main, 1971. 104–129. old.

7. Giovanni Levi: A mikrotörténelemről. In: Sebők Marcell (szerk.): *Történelmi antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok*. Budapest, 2000. 127, 129.

8. Szekeres András: Mikrotörténelem és általános történelmi tudás. Századvég új folyam 15. szám 1999 tél. 3–5.

9. Lepetit, Bernard: Építész, földrajz, történelem. A lépték használatai. *AETAS* 10 (1995) 4. szám. 155.

10. Rosental, Paul-André: A „makro” felépítése a „mikroszinten” keresztül. Fredrik Barth és a *microstoria*. In: Czoch Gábor - Sonkoly Gábor (szerk.): *Társadalomtörténet másképp. A francia társadalomtörténet új útjai a kilencvenes években*. Debrecen, é. n. 71–72.

A kérdés tehát nyitott, ez az ismeretelméleti probléma sok történést készített fejtrésre. A problémakört tágabb körökben körüljáró írások¹¹ sorát bővíti most Magnússon a történelem „szingularizációjára” vonatkozó javaslatával. Koncepcióját egy nagyívű körképbe ágyazza be, amelyet a sajátjának érzett diszciplína, a társadalomtörténet ezredfordulós helyzetéről rajzol.¹² Helyzetértékelését a *Journal of Social History* hasábjain megjelent két, egymás folytatásának is tekinthető tanulmányában olvashatjuk. Magnússon úgy véli, hogy a társadalomtörténetnek lényegében nem sikerült megvalósítania eredeti célkitűzését, hogy tudniillik létrehozza a történetírást „alulról”, hogy a „hétköznapi embereket” tegye a történetírás tárgyává. Ráadásul a társadalomtörténet ezzel a ténnyel szembenézni sem hajlandó, és elutasítja azokat a tudományos kísérleteket, amelyek feltárják a társadalomtörténet elvi problematikáját. Mindennek oka pedig az, hogy mára mintha teljesen elhaltak volna a 1980-90-es évek fordulójának megújulási törekvései.¹³ Kétségtelen sikerei után a társadalomtörténet az ezredfordulón intézményi érdekek igájába került, tananyagokat, összefoglaló műveket, kézikönyveket gyárt, és a (kulturális/nemzeti) „örökség-ipar” beszállítójává vált. A versenyben a fiatalokat konformizmusra kényszerítik. Személyi és tudományos szinten egyaránt a megújulás gátjává lettek a létező intézményrendszer strukturális korlátai. A társadalomtörténet elveszítette életerejét, megkövesedett: mára akár „emlékezeti helyek” sorozatának is lehet tekinteni.¹⁴

Ahogy a metanarratívához igazodó történelem fragmentálódott, a társadalomtörténészek egy részében felébredt az igény a szintézis iránt. Ez pe-

11. Ezekből ld. pl.: Ginzburg, Carlo: „Fülcimpák és körmök”: a következtetésen alapuló paradigma gyökerei. *Café Babel* 30. szám, 1998/4. (tél) 49–67; Matti Peltonen: Clues, Margins, and Monads: The Micro-Macro Link in Historical Research. *History and Theory* 40 (2001) 347–359; Az ötök jele. Nyom, nyomozás, értelemképzés a microstoria látószögéből, in: K. Horváth Zsolt, Lugosi András, Sohajda Ferenc (szerk.): Léptékváltó társadalomtörténet. Tanulmányok a 60 éves Benda Gyula tiszteletére. Budapest, 2003, 94–119; Lugosi András: A tünetektől az interpretációig. Esszé egy homeopata jellegű történetírói gyakorlatról: a mikrotörténelemlről. *Szociológiai Figyelő* II. folyam 5 (2001) 1–2. szám 24–42.

12. Ízlés kérdése, hogy – a korábbi előzmények megemlézése mellett – az *Annales* folyóirat indulásától számítjuk-e a társadalomtörténet áttörését, és a hetvenes évektől ezen kvantitatív módszereket preferáló, alapvetően struktúraorientált társadalomtörténethez képest megjelent újabb irányzatokat kultúrtörténetiként aposztrofáljuk, vagy éppen innen számítjuk az új társadalomtörténet jelentkezését – ahogy azt az izlandi szerző teszi.

13. Magnússon 2003: 701–702.

14. Magnússon 2006: 892–3., 898. Magnússon a kitérés példaként említi a kezdeményezésével létrejött Reykjavíki Akadémiát, ezt a független kutatóintézetet, amelyben otthonra találtak azok a külföldről hazatérő minősített izlandi kutatók, akik másutt zárt kapukat találtak. Nekik sikerült olyan saját szervezetet létrehozniuk, amelynek segítségével kezükbe vehették saját sorsukat. (Uo. 896–898.)

dig komoly fenyegetést jelent a társadalomtörténet számára, állítja a szerző. A hagyományos társadalomtörténet ugyanis makrotörténelmi jellegű metanarratívákra épül. A nőtörténészek, társadalomtörténészek, mikrotörténészek és mások feladata pedig az lett, hogy megtalálják a kapcsolódást ehhez az általános kontextushoz, ha nem akarnak teljesen kimaradni a köztörténetből. Ezzel a társadalomtörténet arra a pontra jutott el, ahol a politikátörténet volt akkor, amikor az ellene lázadók létrehozták a társadalomtörténetet: a történeti fejlemények leegyszerűsített változatát adja, mert ragaszkodik a metanarratívák által adott domináns kerethez.¹⁵ Vajon hogyan jutott idáig a társadalomtörténet?

Amikor a kvantitatív módszerekbe vetett bizalom megcsappant, a posztstrukturalizmus hatása alatt új irányzatok léptek fel a társadalomtörténetben a nyelvi fordulat jegyében, illetve a kulturális elemzések felé fordulva – példának okáért az *Alltagsgeschichte* vagy a mikrotörténelem. A társadalomtörténészek közül ekkor sokan szimpátiával fogadták ezeket az új törekvéseket.¹⁶ (Magnússon a *Journal of Social History* szerkesztőjének, Peter N. Stearnsnek a posztmodernről 1990-ben, illetve Joseph és Timothy Kellynek az újhistorizmusról 1992-ben írt cikkeit hozza példaként.) Mára a helyzet azonban megváltozott. A társadalomtörténet egyfelől a kilencvenes években rákényszerült arra (főleg az Egyesült Államokban), hogy politikai indíttatású támadások ellen védekezzen, ami defenzivitásra, pozíciói körülbástyázására sarkallta, másfelől pedig maga is a tudományos *establishment* részévé vált, és ugyanúgy betolakodóként tekintett a posztmodern irányzatokra, mint ahogy korábban őt magát tekintették annak. A kilencvenes évek végére nyoma veszett a társadalomtörténészek posztmodernnel szembeni pozitív attitűdjének, eltűntek a befogadó reakciók, és a társadalomtörténet egyre jobban bezárkózott.¹⁷

Magnússon azon véleményének ad hangot, hogy a posztmodern hatást nagyon kevesen fogadják el, ami pedig a társadalomtörténet halálát jelenti, hiszen a társadalomtörténet nem ülhetne a babérjain, hanem a társadalom változó igényeihez kellene alkalmazkodnia. Éppen azok ijedtek meg a legjobban, írja, akiknek a társadalomtörténeten belül a leginkább képviselniük kellett volna a posztmodern. A mentalitástörténet képviselőire gondol, akiket a kvantitatív társadalomtörténethez (például a történeti demográfiahoz) képest, mint általában az újabb irányzatokat, érzékenyebben érintett a posztmodern felbukkanása, de akik végül inkább maguk is a kvantitatív

15. Magnússon 2003: 703–704.

16. Uo. 706-7.

17. Magnússon 2006: 894–899.

vizsgálatok felé fordultak.¹⁸ A mentalitástörténet egyszerűen belesimult a köztörténetbe, lényegében véve kimúlt, és ugyanez a veszély fenyegeti a társadalomtörténetet is – állítja a szerző.¹⁹ Mára azt mondhatjuk, hogy az új lehetőségek két évtizeddel ezelőtti feltűnése ellenére a társadalomtörténészek többsége a régi úton halad. „[A] mikrotörténelem ideológiája máig sem tett mély és tartós benyomást a tudomány egészére”, a kulturális fordulathoz központi gondolata, a kisember középpontba állítása pedig „elfonnyadt, mielőtt beérett volna, és nyom nélkül eltűnt”.²⁰

Magnússon számára a mikrotörténelmi kísérlet sorsa példaértékű. A *microstoria* lett ugyanis a társadalomtudományos történelem kritikájának fóruma. Az olasz mikrotörténészek „azzal vádolták a nagy léptékeket alkalmazó tanulmányokat, hogy azok eltorzítják az egyén szintjén tekintett valóságot. A mikrotörténészek kis egységekre fókuszáltak, és azt hangsúlyozták, miképpen élnek itt az emberek. A mikrotörténészek szerint a megfigyelés léptékének leszűkítésével az egyéni kapcsolatrendszerek bonyolult működését jobb eséllyel tárhatjuk fel, és ők az általánosan érvényesülő norma helyett a különbségeket hangsúlyozták. A mikrotörténészek inkább a kivételesre fókuszáltak, mint az átlagos egyedekre.” Ez a megközelítés hiába hozott drámai változást az *Annales* történetírásához képest, nem tudott áttörni: a mikrotörténelmet inkább a makrotörténelem kiegészítőjének látták, mint utódjának. Még mikrotörténészek is a megközelítés korlátairól beszéltek. Magnússon számára ez személyes síkon is bevallottan csalódást jelent. Ő amellett áll ki, hogy a mikrotörténelem akkor is több ennél, ha maguk a mikrotörténészek sem hisznek benne.²¹

Úgy látja, hogy az olasz mikrotörténelem²² egyik ága, amelyet Levi és követői képviselnek, ragaszkodik a hagyományosabb társadalomtörténethez. Velük szemben mások, mint például Carlo Ginzburg vagy *Gianna Pomata* az

18. Sigurdur Gylfi Magnússon interpretációja itt tévesnek tűnik: amire hivatkozik, az minden bizonnyal Pierre Chaunu 1973-ban, Michel Vovelle-nek a provence-i végrendeletekről szóló munkáján fellelkesülve megfogalmazott koncepciója arról, miként is kellene kvantifikálnia a mentalitástörténetnek (*histoire sérielle au troisième niveau*). Egyfelől azonban a mentalitástörténet valójában nem erre haladt tovább, másfelől pedig aligha lehet a posztmodernre adott elutasító válasznak tekinteni egy 1973-ból származó kutatási programot. (Vö. Roger Chartier: Szöveg, szimbólumok, franciaság, in: Sebők Marcell (szerk.): *Történeti antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok*. Budapest, 2000. 73–74.)

19. Magnússon 2006: 902–906.

20. Magnússon 2003: 707–708.

21. Uo. 709–711. „Úgy lehetne fogalmazni, hogy az olasz mikrotörténészek nem voltak képesek végigvinni a forradalmukat.” (Uo. 712.)

22. Magnússon a *microstoriát* tekinti a tiszta mikrotörténelemnek, az amerikai, francia és brit mikrotörténelmet a kulturális fordulathoz kapcsolható „gyenge” változatnak, míg az *Alltagsgeschichte* iskoláját pedig egy „erősebb” verzióknak tartja. Uo.)

új kultúrtörténetet képviselik. A mikrotörténelem közös alapja tehát az a megfigyelés, hogy az élet bonyolultságát csak kis méretben lehet érzékeltetni. Bár mindkét csoport keresi a kapcsolatot a nagyobb egységekkel, de Leviék arra törekszenek, hogy a valósághoz közelebbi és komplexebb leírásokat konstruáljanak, és a történelmet társadalomtudománnyá akarják alakítani, míg Ginzburgék „az életet akarják megragadni, és önmagában értelmezni” – még hozzá a műalkotások intenzitásával és vitalitásával. A két frakció közti konfliktus az előbbiek győelmét hozta, amivel az a baj, hogy a történelmi kutatást és a következtetések levonását a metanarratívák felé terelte.²³

Levi tulajdonképpen *Charles Tilly* álláspontjához jut közel, aki a mikro- és makrotörténelmi megközelítés egyeztetésére a nagy rendszerek dominanciája mellett lát lehetőséget: ezeket kell a történészek hangsúlyoznia, mert az egyén tapasztalatát önmagában sohasem, hanem csak így, a nagy rendszerek kontextusában lehet megmagyarázni. Magnússon szerint az a közös Leviben és Tillyben, hogy mindketten hisznek a struktúrában és elfogadják a metanarratívákat mint a fejlődés megértésének kulcsát. Nemcsak ők látják így, hanem a történészek általános véleménye az, hogy a metanarratívákra szükség van a múlt rekonstrukciójánál, sőt még az olyan, újításokra hajlamos társadalomtörténészek is így gondolják, mint *Lynn Hunt*,²⁴ és *Gianna Pomata* is így véli.²⁵

Sigurdur Gylfi Magnússon szemében pedig ez a legnagyobb hiba. Az izlandi történész véleménye szerint, ha a történész a múltat új módon akarja megérteni, akkor át kell lépnie a metanarratívákon, mert ezek nagyon komolyan korlátozzák a múlt megértésének lehetőségeit, illetve ezekkel nem is egyeztethetők össze az élet ellentmondásai és véletlenei. Alkalmazásuk helyett a történész törekedjék inkább a történelem „szingularizációjára”: összpontosítson teljesen a közvetlenül vizsgált tárgyra és csak erre, valamint csak a közvetlenül releváns elemzési eszközöket használja, de mindegyiket (beleértve adott esetben akár a metanarratívákat is). „Ebben az értelemben véve a történelem szingularizációja” – állítja – „olyan eszköz a kutató kezében, amely az egyes csoportok »diskurzusa« közti ellentétet kiemeli, és ez az előfeltétele annak, hogy olyan eszméket és nézőpontokat közelítsünk meg, amelyek általában nem kerülnek előtérbe. Ez a gondolkodás ráadásul kiemeli a minden egyes egyén gondolkodásában létező ellentmondásokat és inkonzisztenciákat, hangsúlyozza a minden hús-vér emberben benne élő

23. Uo. 712–714.

24. Nyolcvanas évek eleji álláspontjához képest Hunt visszalépett a hagyományos társadalomtörténet kritikájában, és ez jellemző arra, ahogyan a társadalomtörténészek reagáltak a kulturális fordulatra (Uo. 716.)

25. Uo. 715–718.

ellentéteket. Hogy az ellentmondások és paradoxonok kifejezésre juthassanak, a hangsúlyt szigorúan magára a vizsgálati tárgyra kell helyezni és semmi másra. A kulcsszó a szingularizáció: a történelem szingularizációja mindenekelőtt annak keresése, hogy a történelem miként vizsgálhatja a kutatás adekvát tárgyait megfelelő logikai és kulturális kontextusban, és ennek megfelelően miként tud elszakadni a metanarratívák »emberkéz-gyártotta« ideológiai ballasztjától.²⁶

Magnússon saját könyvét hozza példaként arra, hogy milyen hibát véthet valaki, ha a szingularizáció helyett a metanarratívák vezetnek a tollát. 1997-ben megjelent munkájában²⁷ az írás-olvasás szerepét vizsgálta a XIX–XX. századi Izlandon, amelyben rámutatott arra, hogy a magas halandóság olyan helyzetet teremtett, amelyben a gyerekek és a fiatalok a könyvek felé fordultak, és a történetek és költemények képzelte világában egyfelől menekülést kerestek a jelen szorító gondjaiból, másfelől erkölcsi iránymutatást vártak tőlük. „Én pedig” – írja – „ahelyett, hogy magára a tárgyra és az elérhető forrásokra koncentráltam volna, azzal voltam elfoglalva, hogy szélesebb kontextusba illesszem be ezeket [...], és végül ezt a vitát az oktatásról és az érzelmeiről szóló világméretű tudományos diskurzushoz kötöttem. [...] agytam, hogy nagyrészt a metanarratíva diktálja a végeredményt. Közben pedig elszalasztottam azt a lehetőséget, hogy úgy használjam fel a forrásokat, hogy azok kibontakozhassanak, önmagukért beszélhessenek. Kivételes forrásaimat kényszerzubbonyba szorították, eltorzították azok az értelmezési keretek, amelyeket magam alakítottam ki vagy tanultam meg korábban, egész más körülmények között.”²⁸ A szingularizációval viszont elkerülhetjük a metanarratívákat, amelyek irányt szabnak a kutatásoknak, megfosztják ezeket szabadságuktól. A szingularizáció célja az, hogy a vizsgált jelenség konkrét jellegzetességeire irányítsa a kutató figyelmét. Azért kell a történelemnek a fókuszit leszűkítenie, mert az emberek és a környezetük közötti kapcsolatok komplexek, csak így kerülhetjük el a leegyszerűsítést. A szingularizáció „nagy fehér foltokat és megoldatlan rejtélyeket hagy maga után, de ez csak egy része a múltnak”. A kis dolgokra vonatkozó források elemzése feltárja az élet sokféleségét és megerősíti a világ megértését.²⁹

Magnússon szerint tehát a társadalomtörténészek a posztmodern felbukkanására azért reagáltak azzal, hogy becsukták a szemüket, mert a metanar-

26. Uo. 721.

27. Sigurdur Gylfi Magnússon: *Menntun, ást og sorg. Einsöguurannsókn á íslensku sveitasamfélagi 19. og 20. aldar* [Education, Love and Grief. A Microhistorical Analysis of the 19th and 20th-century Peasant Society in Iceland]. Reykjavík, 1997.

28. Magnússon 2003: 722.

29. Uo. 722–723.

ratíváknak a filozófiában és az irodalomelméletben deklarált halála túl mélyen érintette volna őket.³⁰ Ő ellenben a metanarratívák dominanciáját látja a társadalomtörténet legfőbb rákfenéjének, ezért tesz javaslatot a történelem szingularizációjára. „Szerintem ez a kulturális fordulat logikus folytatása” – állítja.³¹

Úgy tűnhet, hogy ez a koncepció a történeti egyediség hangsúlyozásával nem más, mint a historizmus felelevenítése. Mondhatnánk azt is, hogy mindössze a történelem diskurzus-jellegéből fakad az, hogy a metanarratívákra reflektál akkor, amikor a mikrotörténelem az általános síkon tesz megállapításokat. Egy ilyen viszonyulás nem teszi feltétlenül a nagy elbeszélések szolgálóleányává a mikrotörténelmi kutatásokat. Arra is rámutathatnánk, hogy ahogyan nincs észlelés előzetes értelmezés nélkül, úgy nincs előfeltételek nélküli kutatás sem, ami megkerülhetlenné teszi a metanarratívákat. A történész a kutatás terepére a diskurzus kontextusából érkezik: ettől nem lehet elvonatkoztatni, de talán nem is érdemes, hisz Hans-Georg Gadamer rámutat, hogy az előítélet, a kötődés a kor- és kultúrafüggő észlelési módokhoz a megfigyelés előfeltétele – enélkül nem létezhetne kutatás.³²

Az izlandi történész talán sikeres lesz ama törekvésében, hogy végigvige a mikrotörténészek forradalmát, talán nem. Lehet elméleti síkon ellenvetéseket tenni Sigurdur Gylfi Magnússon szingularizációs elképzelése ellen, de nem ez az igazán fontos. *Mérő László* idézi a mosogatás példabeszédét a matematika helyzetét megvilágítandó: a víz piszkos, a mosogatórongy koszos, az edények a mosogatás végére mégis tiszták lesznek. A matematika eredményeit sem érvényteleníti az, hogy fogalmai és módszertana nincsenek pontosan tisztázva. Hasonlóképpen működhet a mikrotörténelem akkor is, ha nincs tisztázva a mikro- és makroszint viszonya, a kis léptékű kutatás és az általános következtetés viszonya.

A megfigyelt tényben általánosítani, a megfigyelt egyedi eset kontextusrendszerét kibontani – talán ez lehetne a mikrotörténelem legáltalánosabb receptje. Ahogy Osvaldo Raggio is mondja: „az esemény – a kis események éppúgy, mint a nagyok – amennyiben kontextualizáljuk, szétboncoljuk ezt, és részeiben kerül közele, aprólékos vizsgálatra, oly lencsévé alakulhat, amely képes a valóság tisztább képét, mélyebb és általánosabb struktúrák képét adni”.³³ Ez a mikrotörténelem valóban sokra hivatott, és szellemében több nagyon jelentős történelmi munka született már. A szingularizáció

30. Magnússon 2006: 906.

31. Magnússon 2003: 723.

32. Idézi Ute Daniel: *Kompendium Kulturgeschichte. Theorien, Praxis, Schlüsselwörter*. Ne-gyedik, javított és bővített kiadás. Frankfurt am Main, 2004. 104–105.

33. Idézi Szekeres 1999: 15.

koncepciója tekintetében is az lesz a döntő mozzanat, amikor Sigurdur Gylfi Magnússon példát mutat arra, milyen eredményeket tud elérni ezzel a megközelítéssel. 2010 májusában várható Izland társadalomtörténetét angol nyelven összefoglaló kötetének megjelenése.³⁴ Igazából a *Wasteland with Words* győzhet meg minket arról, hogy a történelem szingularizációjával kell próbálkoznunk akkor, ha igazán jó mikrotörténelmet akarunk írni.

Sigurdur Gylfi Magnússon: The Singularization of History (A történelem szingularizációja): Social History and Microhistory within the Postmodern State of Knowledge. *Journal of Social History* 36 (2003) 701–735; Sigurdur Gylfi Magnússon: Social History as „Sites of Memory”? (Társadalomtörténet, mint az „emlékezet helyei”?) The Institutionalization of History: Microhistory and the Grand Narrative. *Journal of Social History* 39 (2006) 891–913.

Szijártó M. István

34. http://www.amazon.com/Wasteland-Words-Social-History-Iceland/dp/1861896611/ref=sr_1_1?ie=UTF8&s=books&qid=1270464719&sr=8-1